

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-27>

УДК 338.483.12:338.486.5

СТРАТЕГІЧНІ ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

STRATEGIC IMPERATIVES OF GREEN TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE

Овдіюк Олена Миколаївнакандидат економічних наук, доцент,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9782-1750>**Ovdiuk Olena**

Zhytomyr Ivan Franko State University

У статті здійснено комплексний аналіз стратегічних імперативів та перспектив розвитку зеленого туризму в Україні в умовах перманентних екзистенційних викликів та макроекономічної нестабільності. Розроблено теоретико-методологічні та практичні рекомендації щодо активізації розвитку галузі. Обґрунтовано та доведено необхідність забезпечення синергетичного ефекту, в частині поєднання економічної вигоди для депресивних територій з екологічними перевагами. Уточнено особливості екологічного виміру в частині імплементації принципів циркулярної економіки. Доведено необхідність переходу від декларативної екологічності до реальних технологічних рішень, в частині застосування моделі «цифрового еко-кластера». Обґрунтовано та сформовано ряд рекомендацій в частині необхідності гармонізації українського законодавства з нормами ЄС, виведення галузі з «тіні» та переходу на інноваційну модель управління ресурсами.

Ключові слова: зелений туризм, екологічний вимір, воєнні ризики, сталий розвиток, європейський досвід.

The article provides a comprehensive analysis of the strategic imperatives and prospects for the development of green tourism in Ukraine under conditions of permanent existential challenges and macroeconomic instability. The tourism industry is presented not merely as a recreational sphere, but as a powerful driver for the socio-economic leveling of regional disparities and an instrument of national resilience. The necessity of diversifying the rural economy is proven, as it requires alternative mechanisms for generating value-added amidst war risks and logistical blockades. Theoretical-methodological and practical recommendations have been developed regarding the activation of the industry's development as a strategic tool for the post-war recovery of rural territories and the preservation of cultural identity. The necessity of ensuring a synergistic effect by combining economic benefits for depressed territories with environmental advantages is substantiated and proven. The operation of the multiplier mechanism is demonstrated, wherein tourist expenditures stimulate the development of related industries (construction, transport, crafts), thereby increasing tax revenues for local budgets. The features of the ecological dimension regarding the implementation of circular economy principles are clarified. The necessity of transitioning from declarative environmentalism to real technological solutions is proven, specifically regarding the application of the "digital eco-cluster" model, which combines authentic traditions, latest technologies (VR tours, online booking), and strict environmental standards. A correlation has been established between the development of the industry and the UN Global Sustainable Development Goals, which is a condition for attracting international investments tied to ESG criteria. Key systemic barriers to development have been identified, including infrastructure deficits (poor road quality), the lack of a clear state strategy, an investment vacuum due to war risks, and a personnel shortage. A series of recommendations have been substantiated and formulated regarding the necessity of harmonizing Ukrainian legislation with EU standards, bringing the industry out of the "shadows," and transitioning to an innovative resource management model.

Keywords: green tourism, ecological dimension, war risks, sustainable development, European experience.

Постановка проблеми. У сучасній архітектоніці глобальної економіки туристична індустрія трансформується із рекреаційної сфери у потужний рушій соціально-економічного

вирівнювання регіональних диспропорцій. Для України, яка перебуває у стані перманентних екзистенційних викликів, спричинених повномасштабною військовою агресією та необхід-

ністю глибокої євроінтеграційної трансформації, розвиток зеленого туризму (сільського, екологічного, агротуризму) набуває статусу не просто галузевого пріоритету, а інструменту національної стійкості.

Зелений туризм в Україні визнано критично важливою складовою концепції сталого розвитку, що забезпечує синергетичний ефект через поєднання економічних вигод для депресивних сільських територій та екологічних переваг, пов'язаних із збереженням біорізноманіття [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий дискурс щодо проблематики зеленого туризму, характеризується широким спектром підходів, що відображає складність об'єкта дослідження. Фундаментальне значення для розуміння сучасних трендів мають праці групи вчених на чолі з М. Романом [11], обґрунтовують тезу про те, що виживання та розвиток туристичного бізнесу в умовах нестабільності, можливі лише за умови впровадження інноваційних видів туризму та цифрових інструментів. Доведено, що зарегульованість фінансування та адміністративні умови негативно впливають на рекреаційну привабливість, тому інновації можуть стати ключем до адаптації.

Так, О. Грищенко, В. Бабенко [7] розглядають зелений туризм крізь призму маркетингової перспективи в екологічному менеджменті. Вони акцентують увагу на тому, що екологічна складова є не обтяженням, а конкурентною перевагою. Вагомий внесок у дослідження циркулярної економіки в туризмі зробив М.О. Erdiaw-Kwasie та ін. [4], де на прикладі країн ЄС (Данія, Фінляндія) емпірично доведено позитивний вплив патентів на переробку та вторинну сировину, на зростання туристичних надходжень. Такий підхід відкриває нові горизонти для українських дослідників у контексті імплементації моделі безвідходного виробництва у сфері гостинності.

Роль зеленого туризму, як інструменту подолання депресивності сільських територій ґрунтовно проаналізована у працях Федосєєвої Г. [6], М. Бєлобородової [1], С. Гуткевич [8], Махиня О. [9], Н. Марчишина, Н. Островської [10]. Автори сходяться на думці, що розвиток цієї галузі забезпечує мультиплікативний ефект, в частині зростання податкових надходжень, зменшення безробіття та стимулювання суміжних галузей (будівництво, крафт, транспорт).

Особливої уваги заслуговує новаторський підхід Н. Шевченко [13], де підніма-

ється питання переосмислення ролі культурних об'єктів. Автор наголошує на тому, що в умовах післявоєнного відновлення, зелений туризм має стати платформою для презентації, як традиційної, так і нової історико-культурної спадщини, сформованої під час війни, що вимагає креативних підходів до меморіалізації та експонування.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема, що розглядається, має чітко виражений міждисциплінарний характер і тісно корелює з низкою нагальних практичних завдань. По-перше, це необхідність диверсифікації сільської економіки. Традиційне аграрне виробництво, особливо в умовах воєнних ризиків та логістичних блоkad, нездатне забезпечити повну зайнятість та достатній рівень доходів сільського населення. Зелений туризм виступає альтернативним механізмом генерації доданої вартості, перетворюючи природний та етнокультурний потенціал на ліквідний туристичний продукт. По-друге, це імператив повоєнного відновлення. Сільські території, які часто ставали прихистком для внутрішньо переміщених осіб, потребують нових інструментів соціальної інтеграції та економічної реабілітації. По-третє, це гармонізація з європейським правовим та ціннісним полем. Європейський досвід демонструє, що сільський зелений туризм є інструментом збереження культурної ідентичності та автентичності громад, що є критично важливим для України в контексті захисту власної культурної спадщини від ворожих зазіхань [2].

Однак, попри наявність значного потенціалу, який підтверджується численними дослідженнями природно-рекреаційних ресурсів, реалізація стратегії розвитку зеленого туризму наштовхується на системні бар'єри: відсутність чіткої державної стратегії, критичний стан інфраструктури, низька інвестиційна привабливість та недостатній рівень впровадження інновацій [3]. Таким чином, актуалізується необхідність глибокого наукового аналізу, спрямованого на розробку механізмів інституціоналізації зеленого туризму, як фактор національної безпеки та сталого розвитку.

Попри ґрунтовність згаданих праць, залишається потреба у системному поєднанні цих аспектів для формування цілісної стратегії розвитку зеленого туризму в Україні, яка б враховувала специфіку воєнного часу та вимоги цілей сталого розвитку ООН.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цього дослідження є роз-

робка теоретико-методологічних та практичних рекомендацій щодо активізації розвитку зеленого туризму в Україні, як стратегічного інструменту повоєнного відновлення сільських територій, збереження культурної ідентичності та досягнення цілей сталого розвитку в контексті європейської інтеграції.

Для досягнення цієї мети поставлено наступні завдання: здійснити комплексний аналіз поточного стану та потенціалу зеленого туризму в Україні, ідентифікувавши ключові проблеми та стримуючі фактори інституційного, інфраструктурного та фінансового характеру; обґрунтувати соціально-економічну ефективність зеленого туризму, зокрема його роль у диверсифікації доходів сільського населення та наповненні місцевих бюджетів; дослідити екологічний вимір функціонування галузі, зокрема можливості імплементації принципів циркулярної економіки та інноваційних еко-рішень; проаналізувати європейський досвід розвитку сільського зеленого туризму та визначити механізми його адаптації в Україні; розробити пропозиції щодо вдосконалення державної політики та нормативно-правового регулювання галузі, враховуючи виклики воєнного часу та необхідність збереження культурної спадщини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз туристично-рекреаційного потенціалу України свідчить про наявність унікальних передумов для розвитку зеленого туризму, який базується на використанні природно-екологічних та культурно-історичних ресурсів сільських територій. В умовах макроекономічної нестабільності та військового стану, зелений туризм демонструє високу адаптивність, стаючи стабілізатором для локальних економік.

Економічний фактор розвитку цієї сфери є визначальним. Дослідження підтверджують, що активізація зеленого туризму призводить до підвищення доходів та зайнятості населення відповідних територій. Даний процес не обмежується лише прямими доходами власників садиб. Задіяння механізму мультиплікатора призводить до того, що витрати туристів стимулюють розвиток цілого кластера суміжних галузей: від роздрібної торгівлі та транспорту до будівництва та ремісництва, що сприяє притоку фінансових ресурсів, та збільшує податкові надходження до бюджету громади [8].

Для сільських районів, які часто страждають від прихованого безробіття та трудової міграції, зелений туризм виконує критичну

соціальну функцію. Він створює робочі місця безпосередньо за місцем проживання, особливо для жінок та молоді, що сприяє збереженню демографічного каркасу села. Однак, реалізація цього потенціалу стримується низьким рівнем розвитку інфраструктури. Відсутність якісних доріг, проблеми з водопостачанням та водовідведенням, нестабільний інтернет-зв'язок – це фактори, які знижують конкурентоспроможність українського туристичного продукту [12]. Отже, інвестиції в інфраструктуру зеленого туризму, слід розглядати, як інвестиції у підвищення загального стандарту життя сільського населення.

Екологічний вплив є іманентною характеристикою зеленого туризму. На відміну від масового туризму, який часто чинить деструктивний тиск на довкілля, зелений туризм сприяє збереженню природного середовища через раціональне використання ресурсів та розвиток органічного сільського господарства. Екологічна свідомість стає не лише етичним вибором, але й економічною необхідністю.

Дослідження Г. Гапоненко, О. Євтушенко, І. Шамари вказують на важливість підвищення рівня екологічної безпеки подорожей [15]. Даний етап включає перехід на екологічно чистий транспорт, використання локальних органічних продуктів харчування та впровадження систем утилізації відходів. Такі заходи безпосередньо впливають на формування позитивного іміджу дестинації.

Особливої уваги заслуговує концепція циркулярної економіки (circular economy), яка набирає обертів у європейському туристичному секторі. Дослідження М.О. Erdiaw-Kwasie, проведене на основі аналізу часових рядів, виявило статистично значущий зв'язок між впровадженням інновацій у сфері переробки та використання вторинної сировини і зростанням туристичних надходжень. Наприклад, у Данії та Фінляндії збільшення патентів на технології переробки на 1% призводить до зростання туристичних надходжень на 1,75% та 2,8% відповідно у довгостроковій перспективі. Дана ситуація свідчить про те, що інновації у сфері сталого розвитку є рушієм економічного зростання [4].

Для України такий підхід буде означати необхідність переходу від декларативної екологічності до впровадження реальних технологічних рішень. Застосування інструментів інноваційного розвитку, як зазначають М. Роман та співавтори [11], є ключем до забезпечення сталості розвитку та функціонування. Даний підхід включає цифровізацію

послуг (онлайн-бронювання, VR-тури), розвиток нових видів туризму та впровадження екологічних сертифікатів для готелів та садиб, що підвищує довіру споживачів.

Проведемо порівняльну характеристику традиційного та інноваційного підходів до розвитку зеленого туризму (табл. 1).

Порівняльна характеристика дала змогу сформувати адаптивні кроки до зеленого туризму в Україні в контексті сталого розвитку, та можливості імплементації даного підходу в практику зеленого туризму в Україні. Отже, Україна має застосовувати інноваційно-екологічну парадигму в розвитку зеленого туризму, тобто рухатися від збереження ресурсів до циркулярної економіки. Найбільш ефективним шляхом для України є «цифровий еко-кластер» в частині поєднання автентичних традицій, новітніх технологій та екологічних стандартів.

Розглянемо Європейський досвід та інституційне забезпечення, який може стати важливим орієнтиром для України. У країнах ЄС сільський зелений туризм розглядається, як інструмент диверсифікації сільського госпо-

дарства та збереження культурної спадщини [2]. Варто зазначити, що Європейська модель базується на кількох ключових передумовах, а саме на взаємодії з місцевими жителями, тобто туристи отримують можливість зануритися в автентичне сільське життя, що сприяє міжкультурному обміну; державній підтримці в частині спрощення бюрократичних процедур та гармонізації законодавства; фінансовій підтримці в частині застосування програми грантових допомог, спрямованих на поширення кращих практик та підвищення кваліфікації кадрів.

В Україні існує нагальна потреба в удосконаленні законодавчої бази. Закон України «Про туризм» потребує змін, які б чітко регламентували діяльність у сфері сільського туризму, виводячи її з «тіні» та надаючи стимули для легального розвитку. Необхідна гармонізація національного законодавства з нормами ЄС, що спростить залучення іноземних інвестицій та грантових коштів.

Варто зазначити, що дослідження споживчої поведінки в Європі, вказують на цікаву тенденцію, а саме близько третини європей-

Таблиця 1

Порівняльна характеристика традиційного та інноваційного підходів до зеленого туризму в контексті сталого розвитку

Характеристика	Традиційний підхід	Інноваційний підхід (на основі сталого розвитку)	Адаптивні кроки до зеленого туризму в Україні в контексті сталого розвитку
Парадигма	Отримання прибутку від надання послуг проживання.	Комплексний розвиток території, збереження екосистем, соціальна інклюзія.	Необхідно переходити до стратегії «сталого розвитку», щоб не виснажити ресурси регіонів.
Використання ресурсів	Екстенсивне, лінійне (видобуток – використання – відходи).	Інтенсивне, циркулярне (відновлення, переробка, повторне використання).	Впровадження сонячних панелей, систем очищення води та компостування в садибах.
Маркетинг	"Сарафанне радіо", локальна реклама.	Цифрові платформи, соціальні мережі, таргетинг, VR/AR технології.	Створення єдиного національного маркетплейсу зеленого туризму.
Інфраструктура	Базова (проживання, харчування).	Розвинена (еко-стежки, веломаршрути, зарядні станції для електрокарів).	Тільки об'єднання (фермер + гід + власник садиби) створює конкурентний продукт, який зможе забезпечити сталий розвиток територій.
Взаємодія з громадою	Фрагментарна.	Кластерна (співпраця фермерів, майстрів, влади, бізнесу).	
Екологічний вплив	Нерегульований.	Мінімізація вуглецевого сліду, еко-сертифікація.	

Джерело: сформовано автором

ців враховують екологічні практики при виборі місця відпочинку [1]. При цьому, старші та більш освічені туристи іноді менш схильні обирати суто екологічні варіанти, якщо це пов'язано зі зниженням комфорту, тоді як молодь та жінки частіше обирають природо-орієнтований відпочинок. Отже, орієнтуючись на європейський досвід, українські надавачі туристичних послуг мають бути гнучкими при формуванні пропозиції, яка б поєднувала екологічність із сучасними стандартами комфорту.

В умовах повномасштабної війни та майбутнього відновлення, функціональне призначення зеленого туризму суттєво розширюється. Він стає інструментом не лише економічного, а й ментального та культурного відродження нації. Післявоєнний період вимагає нових підходів до збереження та презентації культурної спадщини. По-перше, зелений туризм може стати основою для реінтеграції та психологічної реабілітації населення, що постраждало від війни, та ветеранів. Контакт з природою, тиша сільської місцевості та залучення до традиційних ремесел, мають потужний терапевтичний ефект. По-друге, відбувається переосмислення самої культурної спадщини. До традиційних об'єктів (церкви, етнографічні музеї) додаються нові «місця пам'яті», пов'язані з подіями війни. Використання цих об'єктів у туристичній діяльності вимагає делікатного та етичного підходу, але воно є необхідним для формування національної ідентичності та історичної пам'яті [13]. Зелений туризм дозволяє «оживити» нематеріальну спадщину (звичаї, фольклор, гастрономічні традиції), роблячи її частиною туристичного досвіду та джерелом доходу для носіїв традицій.

Розвиток зеленого туризму в Україні має відбуватися у чіткій відповідності до гло-

бальних цілей сталого розвитку, затверджених ООН, та Указу Президента України № 722/2019 [16]. Аналіз показує прямий зв'язок між розвитком цієї галузі та досягненням конкретних цілей сталого розвитку. Розглянемо взаємозв'язок розвитку зеленого туризму та цілей сталого розвитку в Україні (табл. 2).

Ця інтеграція є не просто формальністю, а умовою отримання міжнародної фінансової підтримки та інвестицій, які дедалі частіше прив'язуються до ESG-критеріїв (Environmental, Social, Governance).

Попри оптимістичні перспективи, галузь стикається з рядом критичних викликів:

- інфраструктурний дефіцит, тобто низьку якість доріг та комунікацій залишається головним бар'єром для доступу до унікальних локацій [12].

- відсутність стратегії в частині державної політики, яка часто має фрагментарний характер, без чіткого системного підходу до розвитку галузі як пріоритетної.

- інвестиційний вакуум, зокрема високі ризики, пов'язані з війною, та відсутність доступного кредитування, стримують розвиток малого бізнесу на сільській місцевості;

- кадровий голод, тобто відтік кваліфікованих кадрів та молоді з села, поглиблює проблему якості обслуговування.

Висновки. Проведене комплексне дослідження, дозволяє сформулювати наступні висновки. Так, зелений туризм в Україні перестав бути нішевим явищем і трансформувався у стратегічний інструмент забезпечення сталого розвитку сільських територій. Зелений туризм генерує значні економічні вигоди через мультиплікативний ефект, сприяє наповненню місцевих бюджетів та вирішує гострі соціальні проблеми, зокрема зайнятості. Таким чином, забезпечення конкурентоспро-

Таблиця 2

Взаємозв'язок розвитку зеленого туризму та цілей сталого розвитку в Україні

Цілі сталого розвитку	Вплив зеленого туризму
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	Створення нових робочих місць у сільській місцевості, сприяння підприємництву, диверсифікація сільської економіки
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	Збереження культурної та природної спадщини, покращення інфраструктури громад, підтримка зв'язків між містом і селом.
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	Розвиток коротких ланцюгів постачання продуктів харчування («з лану до столу»), мінімізація відходів, еко-будівництво.
Ціль 15. Збереження екосистем суші	Сприяння збереженню біорізноманіття, екологічна освіта туристів, фінансування природоохоронних заходів за рахунок туристичних зборів.

Джерело: сформовано на основі [17]

можності галузі неможливе без переходу на інноваційну модель розвитку. Такий підхід передбачає не лише цифровізацію послуг, але й впровадження принципів циркулярної економіки, що, як показує європейський досвід, має пряму кореляцію з ростом доходів.

Успіх розвитку зеленого туризму прямо залежить від ефективності інституційного регулювання. Необхідно завершити гармоні-

зацію українського законодавства з нормами ЄС, зокрема у сфері екологічної сертифікації та якості послуг. Отже, в умовах повоєнного відновлення зелений туризм набуває нової функції – збереження та переосмислення культурної спадщини, а також психологічної реабілітації суспільства. Даний концепт вимагає від держави та бізнесу нових підходів щодо формування туристичного продукту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белобородова М.В., Донченко В.В., Волобуєва Д.С. Сільський зелений туризм як напрям розвитку території: європейський досвід. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 73. С. 121-127. URL: <https://doi.org/10.32782/infrastructure73-22>.
2. Cherep A., Voronkova V., Venherska N. European Practices of Rural Green Tourism: Challenges and Prospects. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. Vol. 9(5). Pp. 275-282. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-5-275-282>.
3. Додукало М. Ю., Данько Н. І. Впровадження європейського досвіду створення кластерів у сфері сільського зеленого туризму в Україні. *Проблеми економіки*. 2021. №. 4 (50). С. 14-20. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-14-20>.
4. Erdiaw-Kwasie M. O., Owusu-Ansah K. K., Abunyewah M., Alam K., Hailemariam A., Arhin P., Zander K. K., Lassa J. Circular economy, environmental quality and tourism receipts in Europe: A time series data analysis. *Plos one*. 2023. Vol. 18(11). e0288098. URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0288098>.
5. Falk M., Hagsten E. Ways of the green tourist in Europe. *Journal of Cleaner Production*. 2019. Vol. 225. P. 1033-1043. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.04.001>.
6. Федосєєва Г. С. Актуальні питання активізації розвитку зеленого туризму в Україні. *Український соціум*. 2021. № 4 (79). С. 97-110. URL: <https://doi.org/10.15407/socium2021.04.097>.
7. Gryshchenko O., Babenko V., Bilovodskaa O., Voronkova T., Ponomarenko I., Shatskaya Z. Green tourism business as marketing perspective in environmental management. *Global Journal of Environmental Science and Management*. 2022. Vol. 8(1). P. 117–132. URL: <https://doi.org/10.22034/gjesm.2022.01.09>.
8. Gutkevych S., Haba M., Korniienko I. Sectoral Priority of Rural Green Tourism. *Intellect XXI*. 2023. № 2. P. 60-66. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/41651>.
9. Махия С. О. Європейський шлях розвитку сільського зеленого туризму: досвід для України. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2023. № 37. С. 79-84. URL: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2022-2-12>.
10. Marchyshyn N., Ostrovskaya N. Green tourism in Ukraine, formation, development and prospects. *Social Work and Education*. 2023. Vol. 9(4). Pp. 542-550. URL: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.4.9>.
11. Roman M., Kudina I., Samsonova V., Kawęcki N. Innovative Development of Rural Green Tourism in Ukraine. *Tourism and Hospitality*. 2024. Vol. 5(3). P. 537-558. URL: <https://doi.org/10.3390/tourhosp5030033>.
12. Саковська О.М. Роль сільського (зеленого) туризму у територіальному розвитку України. *Інфраструктура ринку*. 2023. Випуск 71. С. 183-187. URL: <https://doi.org/10.32782/infrastructure71-32>.
13. Шевченко Н. О. Переосмислення ролі культурної спадщини в післявоєнній туристично-рекреаційній діяльності. *Культура і сучасність: альманах*. 2023. № 1. С. 23-28. <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2023.286776>.
14. Trišić I., Štetić S., Privitera D., Petrović M., Maksin M., Vujović S., Jovanović Z., Kalinić M. Perspectives on sustainable tourism development in the hotel industry - A case study from Southern Europe. *Sustainability*. 2021. Vol. 13(10). 5563. URL: <https://doi.org/10.3390/su13105563>.
15. Гапоненко Г. І., Євтушенко О. В., Шамара І. М. Проблеми та перспективи екологізації туризму в Україні. *Проблеми економіки*. 2021. № 1 (47). С. 4-10. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-4-10>.
16. Закон України "Про туризм". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 19.12.2025).
17. Указ Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року" від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>. (дата звернення: 19.12.2025).

REFERENCES:

1. Bieloborodova M.V., Donchenko V.V., Volobueva D.S. (2023) Silskyi zelenyi turizm yak napriam rozvytku terytorii: yevropeyskyi dosvid [Rural green tourism as a direction of territorial development: european experience]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, vol. 73, pp. 121-127. Available at: <https://doi.org/10.32782/infrastruct73-22>.
2. Cherep A., Voronkova V., Venherska N. (2023) European Practices of Rural Green Tourism: Challenges and Prospects. *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 9(5), pp. 275-282. Available at: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-5-275-282>.
3. Dodukalo M. Yu., Danko N. I. (2021) Vprovadzhennia yevropeiskoho dosvidu stvorennia klasteriv u sferi silskoho zelenoho turyzmu v Ukraini [Implementing european experience in creating rural green tourism clusters in Ukraine]. *Problemy ekonomiky – Economic problems*, vol. 4 (50), pp. 14-20. Available at: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-14-20>.
4. Erdiaw-Kwasie M. O., Owusu-Ansah K. K., Abunyewah M., Alam K., Hailemariam A., Arhin P., Zander K. K., Lassa J. (2023) Circular economy, environmental quality and tourism receipts in Europe: A time series data analysis. *Plos one*, vol. 18(11). e0288098. Available at: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0288098>.
5. Falk M., Hagsten E. (2019) Ways of the green tourist in Europe. *Journal of Cleaner Production*, vol. 225, pp. 1033-1043. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.04.001>.
6. Fedosieieva H. S. (2021) Aktualni pytannia aktyvizatsii rozvytku zelenoho turyzmu v Ukraini [Topical issues of stimulating green tourism development in Ukraine]. *Ukrainskyi sotsium – Ukrainian society*, vol. 4 (79), pp. 97-110. Available at: <https://doi.org/10.15407/socium2021.04.097>.
7. Gryshchenko O., Babenko V., Bilovodskaa O., Voronkova T., Ponomarenko I., Shatskaya Z. (2022) Green tourism business as marketing perspective in environmental management. *Global Journal of Environmental Science and Management*, vol. 8(1), pp. 117-132. Available at: <https://doi.org/10.22034/gjesm.2022.01.09>.
8. Gutkevych S., Haba M., Kornienko I. (2023) Sectoral Priority of Rural Green Tourism. *Intellect XXI*, vol. 2, pp. 60-66. Available at: <https://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/41651>.
9. Makhynia S. O. (2023) Yevropeyskyi shliakh rozvytku silskoho zelenoho turyzmu: dosvid dlia Ukrainy [The European path of rural green tourism development: experience for Ukraine]. *Podilskyi visnyk: silske hospodarstvo, tekhnika, ekonomika – Podilian bulletin: agriculture, engineering, economics*, vol. 37, pp. 79-84. Available at: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2022-2-12>.
10. Marchyshyn N., Ostrovskaya N. (2023) Green tourism in Ukraine, formation, development and prospects. *Social Work and Education*, vol. 9(4), pp. 542-550. Available at: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.4.9>.
11. Roman M., Kudinova I., Samsonova V., Kawęcki N. (2024) Innovative Development of Rural Green Tourism in Ukraine. *Tourism and Hospitality*, vol. 5(3), pp. 537-558. Available at: <https://doi.org/10.3390/tourhosp5030033>.
12. Sakovska O.M. (2023) Rol silskoho (zelenoho) turyzmu u terytorialnomu rozvytku Ukrainy [The Role of Rural (Green) Tourism in the Territorial Development of Ukraine]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, vol. 71, pp. 183-187. Available at: <https://doi.org/10.32782/infrastruct71-32>.
13. Shevchenko N. O. (2023) Pereosmyslennia roli kulturnoi spadshchyny v pisliavoiennii turystychno-rekreatsiinii diialnosti [Rethinking the role of cultural heritage in post-war tourism and recreational activities]. *Kultura i suchasnist: almanakh – Culture and modernity: almanac*, vol. 1, pp. 23-28. Available at: <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2023.286776>.
14. Trišić I., Štetić S., Privitera D., Petrović M., Maksin M., Vujović S., Jovanović Z., Kalinić M. (2021) Perspectives on sustainable tourism development in the hotel industry – A case study from Southern Europe. *Sustainability*, vol. 13(10). 5563. Available at: <https://doi.org/10.3390/su13105563>.
15. Haponenko H. I., Yevtushenko O. V., Shamara I. M. (2021) Problemy ta perspektyvy ekolohizatsii turyzmu v Ukraini [Problems and Prospects of Greening Tourism in Ukraine]. *Problemy ekonomiky – Economic problems*, vol. 1 (47), pp. 4-10. Available at: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-4-10>.
16. Zakon Ukrainy "Pro turizm" [The Law of Ukraine "On Tourism"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>. (accessed December 05, 2025).
17. Ukaz Prezidenta Ukrainy "Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku" vid 30.09.2019 № 722/2019. [Decree of the President of Ukraine "On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the Period up to 2030" dated September 30, 2019, No. 722/2019]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>. (accessed December 18, 2025).

Дата надходження статті: 03.12.2025

Дата прийняття статті: 17.12.2025

Дата публікації статті: 29.12.2025